

розбудови соціальної держави : дис. ...канд. наук з держ. упр. : 25.00.01 / Савченко І.Г. ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; Харк. регіон. ін-т держ. упр. – Х., 2007. – С. 100.

УДК 328.122

В. П. МИРОНЕНКО

ОСОБЛИВОСТІ КОАЛІЦІЙНИХ УГОД 2006–2014 РОКІВ В УКРАЇНІ

Проаналізовано обставини формування парламентських коаліцій в Україні протягом 2006–2014 років та тексти відповідних коаліційних угод. Особлива увага приділена структурі угод, їх підходах до членства та розподілу посад; організації взаємодії з урядом, президентом, опозицією; програмним пріоритетам коаліцій.

Ключові слова: коаліція, парламентська більшість, коаліційна угода, уряд, регламент.

Мироненко В.П. Особенности коалиционных соглашений 2006–2014 годов в Украине

Проанализированы обстоятельства формирования парламентских коалиций в Украине на протяжении 2006–2014 годов и тексты соответствующих коалиционных соглашений. Особенное внимание уделено структуре соглашений, их подходах к членству и распределению должностей; организации взаимодействия с правительством, президентом, оппозицией; программным приоритетам коалиций.

Ключевые слова: коалиция, парламентское большинство, коалиционное соглашение, правительство, регламент.

Myronenko Vitalij. Features of coalition agreements 2006–2014 years in Ukraine

The context of formation parliamentary coalitions in Ukraine during 2006–2014 years and the corresponding coalition agreements are analyzed. The special attention is given to the structure of the agreements, their approaches to the membership and the distribution of posts; the organization of interaction with the government, the president, the opposition; program priorities of coalitions.

Key words: coalition, parliamentary majority, coalition agreement, rules.

Створення парламентських коаліцій стало можливим в результаті імплементації політичної реформи 2004 року, яка вступила в дію

з 1 січня 2006 року. Незважаючи на спільну перемогу в ході помаранчевої революції партії Блоку Юлії Тимошенко (БЮТ), Партії «Наша Україна» (НУ) та Соціалістичній партії України (СПУ) знадобилося майже три місяці після дострокових парламентських виборів 23 березня 2006 року, щоб підписати угоду про створення «Коаліції демократичних сил», яка 22 червня була надіслана Президенту України. Угода про створення Коаліції демократичних сил у Верховній Раді України V скликання складалася з Преамбули і трьох розділів: I. Зasad внутрішньої і зовнішньої політики та Програму діяльності Коаліції, розраховану на період повноважень ВРУ V скликання; II. Регламент діяльності Коаліції; III. Розподіл сфер відповідальності між суб'єктами Коаліції¹.

Учасники коаліції разом Президентом України вважали, що вони зобов'язані забезпечити гідні умови життя і рівні можливості для всебічного розвитку кожного громадянина, зміцнення громадянського суспільства та утвердження ефективної й відповідальної влади на всіх рівнях, побудову конкурентоспроможної національної економіки та перетворення України на рівноправного члена спільноти розвинутих європейських держав. Програма побудована на принципах патріотизму, чесності та відкритості політичних процесів, професіоналізму та ефективності у прийнятті рішень; відображає узгоджену позицію сторін і ґрунтується на положеннях Програми Президента України Віктора Ющенка та програм суб'єктів коаліції.

У другій частині було викладено Регламент діяльності коаліції, що передбачав, що склад коаліції є вичерпним на термін діяльності Коаліції та не передбачає входження інших фракцій та народних депутатів України.

Угодою регламентувалося право вето: якщо суб'єкт коаліції не підтримав законопроект чи проект іншого нормативно-правового акту, то він знімався з розгляду парламенту до остаточного узгодження з усіма учасниками коаліції. При цьому учаснику коаліції заборонялося намагатися провести його за підтримки парламентської опозиції. Керівними органами коаліції визнавалися: загальні збори та рада коаліції, сформована з голів депутатських фракцій, учасників коаліції, а організаційно-технічне та інформаційно-аналітичне забезпечення покладалося на Секретаріат. Особлива увага була приділена взаємодії коаліції з главою держави, з яким проводяться обов'язкові консультації щодо засад внутрішньої і зовнішньої політики, програм соціально-економічного розвитку, кандида-

тур на посаду прем'єр-міністра та інших посад, що віднесені до повноважень президента.

Для розподілу посад між учасниками коаліції була розроблена формула, що не поширювалася на посади, віднесені до квоти президента. Крім того задля здійснення парламентського контролю виключалася можливість отримання одним і тим же учасником коаліції посади міністра та голови відповідного профільного комітету парламенту.

Підписанню коаліційної угоди 2006 року передувало укладення Меморандуму про створення коаліції демократичних сил 13 квітня 2006 року, більша частина положень якого увійшло у текст коаліційної угоди. У його п. 6 зазначалося, що Угода про коаліцію готується на основі принципів, передбачених в проекті меморандуму про створення коаліції демократичних сил, що був підготовлений до підписання в день проведення виборів 26 березня. Меморандум передбачав, що політична сила коаліції, яка здобула найбільшу кількість голосів на виборах, пропонує кандидатуру прем'єра. Згідно даних Центральної виборчої комісії на виборах перемогли: Партія регіонів – 32,14% (186 мандатів), БЮТ – 22,29% (129 мандатів), Блок «Наша Україна» – 13,95% (81 мандат), СПУ – 5,69% (33 мандати) і Комуністична партія – 3,66% (21 мандат). Оскільки БЮТ мала всі підстави претендувати на пост прем'єр-міністра, то НУ розраховувала отримати посаду Голови ВРУ для П. Порошенка, що суперечило прагненням СПУ.

Однак не зважаючи на закріплені в угоді положення про відсутність права вето в її учасників щодо кадрових пропозицій інших, СПУ уже через тиждень після підписання угоди почала вимагати від НУ не висувати на посаду спікера П. Порошенка, оскільки це відродить старий конфлікт з Ю. Тимошенко, що призвів до розпаду «помаранчевої команди». Фактичним кінцем коаліції демократичних сил стало голосування на посаду Голови ВРУ 6 липня 2006 року, коли кандидатура лідера СПУ О. Мороза була підтримана Партією регіонів (ПР) та Комуністичною партією України (КПУ).

В результаті 7 липня ПР, СПУ та КПУ підписали угоду про створення «Антикризової коаліції», переговори про можливість вступу до якої почала вести НУ. На відміну від першої угоди, у другій проголошувався її відкритий характер – до приєднання запрошувалися усі парламентські фракції та народні депутати². Угода була менша за обсягом у порівнянні з першою і складалася з двох частин: програми (завдань коаліції у сфері гуманітарної політики, побудови

сучасної європейської держави, конкурентноспроможної національної економіки, зовнішньої політики) та регламенту, що складав більшу частину тексту. Кадрові питання вирішувалися в ході переговорів, а пункт про взаємодію з парламентською опозицією був відсутній.

Планувалося, що після підписання «Універсалу національної єдності» будуть закладені підвалини для широкої коаліції під умовною назвою «Коаліція національної єдності». Однак згодом члени НУ почали звинувачувати ПР у порушенні умов Універсалу і відмовилися від подальшої участі в коаліції, яка поступово збільшувала кількість своїх членів за рахунок окремих депутатів. Ініціатори антикризової коаліції розраховували залучити на свою сторону 300 депутатів для внесення змін до конституції.

Сумніви щодо легітимності другої парламентської коаліції виникли через спосіб її утворення. Реалізуючи політичну реформу, законодавці не потурбувалися детально виписати у Конституції та законах України порядок формування та припинення діяльності коаліції депутатських фракцій у парламенті. Згідно конституційних положень, коаліція формується депутатськими фракціями. Однак в ході формування антикризової коаліції її членами ставали окремі депутати, а не фракції, що низка авторів вважала антиконституційним. «Антикризова коаліція визнавала своїми суб'єктами окремих народних депутатів України, які не входять до парламентських фракцій, що утворили Антикризову коаліцію, чим, на наш погляд, створюються умови для порушення положень частини шостої ст. 83 Конституції України та спотворення результатів виборів»³.

Результатом затяжних протистоянь між опозицією та більшістю стало видання Президентом України указу про розпуск парламенту 2 квітня 2007 року, який був визнаний коаліцією неконституційним. Але зрештою вибори таки були проведені 30 вересня 2007 року і принесли перемогу опозиційним силам: БЮТ та Нашій Україні – Народній самообороні (НУ-НС), які отримали більше голосів, ніж ПР, КПУ та Блок Литвина разом. Їм вдалося сформувати коаліцію демократичних сил з 227 депутатів. Угода про створення другої коаліції демократичних сил складалася з преамбули, програми «Український прорив: для людей, а не для політиків», регламенту та додатків⁴. На цей раз учасники чітко прописали, що кандидатом на пост прем'єр-міністра є Ю. Тимошенко, кандидатуру спікера парламенту подає НУ-НС, а інші кадрові питання вирішуються згідно узгоджених додатків.

Ця угода значною мірою нагадувала текст 2006 року і передбачала звуження повноважень президента щодо зовнішньої політики, рішення щодо якої приймаються консолідованим голосуванням коаліції, яка погодилася ухвалити рішення про вступ України в НАТО за наслідками всеукраїнського референдуму та ратифікувати угоду щодо участі України в Єдиному економічному просторі на умовах, які відповідають національним інтересам України. Крім того, глава держави втрачав контроль за районними державними адміністраціями. Учасники коаліції погоджувалися запровадити інститут державних секретарів та імперативний мандат народних депутатів, замінити інститут депутатської недоторканності інститутом парламентського імунітету.

Через вихід з коаліції окремих депутатів на вересень 2008 року фактично сформувалася коаліція між БЮТ та ПР, які так і не змогли оформити свої відносини, що призвело до підписання указу про розпуск парламенту. Однак КМУ гальмував проведення виборів, відмовляючись виділяти кошти на них, і 9 грудня 2008 року між частинами БЮТ, НУ-НС та Блоком Литвина була підписана угода про створення нової Коаліції національного розвитку, стабільності та порядку, що проіснувала до березня 2010 року.

Угода, що займала майже 20 сторінок, визначала пріоритетні завдання коаліції у сфері економіки, права на безпечне довкілля, захисту прав і свобод громадян, правосуддя та правоохоронної діяльності, місцевого самоврядування, боротьби з корупцією, національної безпеки, зовнішньої політики і соціальної сфери⁵. Учасники відмовилися від внесення змін до Конституції та проведення дострокових парламентських виборів. У Регламенті було визначено право вето: якщо учасник коаліції не підтримує певне рішення, воно не вноситься до порядку денного парламенту. Голосування щодо кадрових призначень здійснюється в рамках попередньо узгоджених квот при цьому жодна сторона коаліції не має права вето на кадрові пропозиції інших фракцій, в межах узгоджених квот.

Після перемоги на президентських виборах В. Януковича відбулося чергове переформатування парламенту в результаті чого 11 березня 2010 року було створено коаліцію «Стабільність і реформи» у складі ПР, КПУ, Блоку Литвина та перебіжчиків з БЮТ та НУ-НС. Майже 30 сторінок угоди було присвячено питанням Регламенту, який визначав, що коаліція формується депутатськими фракціями, а кадрові питання вирішуються у межах квот і проходять попереднє обговорення у фракціях-учасниках коаліції або на

загальних зборах⁶. Програмні засади визначали пріоритети у сфері економіки (входження України до 20 найбільш економічно розвинених країн світу), соціальної політики (надання соціальних гарантій громадянам упродовж усього життя), гуманітарної політики (реалізація державної мовної політики на основі Європейської хартії регіональних мов та мов національних меншин), внутрішньої політики (реформування правосуддя) та зовнішньої політики (закріплення позаблокового статусу, економічна інтеграція на пострадянському просторі).

30 вересня 2010 року Конституційний Суд України визнав неконституційним закон про політичну реформу і повернув Конституцію у редакції 1996 року, що знімало необхідність формування парламентської коаліції, яка набувала статусу парламентської більшості.

Після того, як 22 лютого 2014 року Верховна Рада відновила дію Конституції 2004 року виникла необхідність формування парламентської коаліції. «Визнаючи волю, демократичний та європейський вибір Українського народу, проголошені та утверджені на Євро майдані; прагнучи зберегти територіальну цілісність та державний суверенітет України; піклуючись про відновлення громадського миру і спокою в Україні; спираючись на підтримку і довіру наших виборів; сповідуючи цінності демократії; керуючись у своїх діях пріоритетом прав і свобод людини, принципом верховенства права і захистом національних інтересів держави; усвідомлюючи спільну відповідальність за ситуацію в державі»⁷ представники БЮТ, УДАРу, Свободи та новостворених депутатських груп «Суверенна європейська Україна» та «Економічний розвиток» 27 лютого створили коаліцію «Європейський вибір». Законодавча неврегульованість процесу формування і внесення змін до складу коаліції перешкоджала встановленню точної кількості депутатів-учасників. Так 15 травня один з депутатів-коаліціантів подав заяву про вихід з її складу, однак його заява не була доведена до відома членів Коаліції та не була оголошена на пленарному засіданні парламенту⁸. Це дало йому підстави ставити під сумнів легітимність існуючої коаліції, оскільки не відома кількість аналогічних заяв, які могли мати місце. Більше того, близько 20 народних депутатів України, які ввійшли до її складу (зокрема А. Аваков, В. Кличко, С. Кубів, О. Махніцький, П. Порошенко, П. Петренко, А. Парубій, В. Ярема, А. Яценюк) достроково припинили повноваження народних депутатів України. 24 липня «Європейський вибір» припинив своє існування після виходу УДАРу і «Свободи», а дострокові парламентські вибори були проведені 26 жовтня 2014 року.

За їх результатами через місяць, 27 листопада, було підписано угоду про створення коаліції «Європейська Україна»⁹, до складу якої увійшли Народний фронт, Блок Петра Порошенка, «Самопоміч», Радикальна партія Олега Ляшка та ВО «Батьківщина». Основна увага в тексті угоди була приділена пропозиціям щодо реформування в 17 напрямках із зазначенням конкретних строків виконання тих чи інших завдань. Регламент визнавав неможливим приєднання фракції «Опозиційний блок» через принципові політичні розбіжності. Уряд формується з урахуванням рівня кваліфікації та добросовісності кандидатів на посади без врахування квотного принципу. В тексті угоди знову з'явився пункт про взаємодію з парламентською опозицією. Новацією став пункт, згідно з яким вихід зі складу коаліції однієї чи кількох депутатських фракцій при збереженні необхідної кількості членів коаліції в 225 депутатів, не є підставою для припинення її діяльності.

Таблиця

Парламентські коаліції в Україні

| Назва | Учасники | Дата |
|--|--|--|
| Коаліція демократичних сил | Блок Юлії Тимошенко, Блок «Наша Україна» та Соціалістичної партії України | 22 червня – 7 липня 2006 року (243 депутати) |
| Антикризова коаліція (з 23 березня 2007 – Коаліція національної єдності) | Партія регіонів, Соціалістична та Комуністична партії України | 7 липня 2006 – 30 вересня 2007 року (238 депутатів) |
| Коаліція демократичних сил | Блок Юлії Тимошенко, «Наша Україна – Народна самооборона» | 30 вересня 2007 – 16 вересня 2008 року (227 депутатів) |
| Коаліція національного розвитку, стабільності та порядку | Блоку Юлії Тимошенко, Блоку «Наша Україна – Народна самооборона» (частково) та Блоку Литвина | 9 грудня 2008 року – 2 березня 2010 року (218 депутатів) |
| Коаліція стабільності та реформ «Стабільність і реформи» | Партії регіонів, Комуністичної партії, Блоку Литвина та окремих депутатів (БЮТ, НУНС, позафракційні) | 11 березня – 30 вересня 2010 року (235 депутатів) |
| Європейський вибір | ВО «Батьківщина», ВО «Свобода», УДАР, депутатські фракції «Економічного розвитку» та «Суверенної європейської України» | 27 лютого – 24 липня 2014 року (255 депутатів) |
| Європейська Україна | Народний фронт, Блок Петра Порошенка, «Самопоміч», Радикальна партія Олега Ляшка та ВО «Батьківщина» | 27 листопада 2014 року – дотепер (255 депутатів) |

Отже, найбільшу кількість членів в історії сучасної незалежної України мала коаліція Європейський вибір з 255 депутатами, а коаліція меншості з 218 депутатами проіснувала найдовше – Коаліція національного розвитку, стабільності і порядку (9.12.2008 – 2.03.2010). Що стосується термінів, то найменш життєздатною виявилася перша коаліція, а фактично найдовше проіснувала п'ята коаліція – з 2010 по 2015 рік, яка після скасування політичної реформи у 2010 року набула статусу парламентської більшості.

Починаючи з 2006 року сформувалася традиція обнародування коаліційної угоди, яка до 2014 року публікувалася у вигляді повідомлення Верховної Ради України. Текст шостої коаліційної угоди досить короткий і міститься у стенограмі пленарного засідання Верховної Ради. Водночас текст останньої коаліційної угоди опубліковано лише на офіційних сайтах Самопомочі і Блоку Петра Порошенка. Що стосується кадрової політики, то українські коаліції пройшли етапи формульного розподілу (2006), персонального визначення (2008) до відмови від квотного принципу (2014).

Традиційними розділами коаліційних угод парламентських партій в Україні є:

- пріоритетні завдання або програмні засади діяльності коаліції;
- загальні засади утворення та діяльності коаліції;
- керівні органи коаліції;
- взаємодія коаліції з Президентом України, з Прем'єр-міністром України, з Кабінетом міністрів України, з парламентською опозицією;
- погоджувальні процедури та порядок розгляду кадрових питань;
- етичні засади діяльності коаліції;
- припинення діяльності коаліції.

Відмінності між коаліційними угодами зумовлені не стільки особливостями процесу їх формування, скільки відсутністю його належного правового регулювання. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України»¹⁰ не містить норм, які б вказували на необхідність реєстрації в Апараті Верховної Ради України документів щодо утворення коаліції, їх оприлюднення та необхідності внесення пропозицій Коаліції щодо кандидатури на посаду Прем'єр-міністра України у письмовому вигляді. Більше того, у Регламенті парламенту відсутні положення, які б регулювали питання формування коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України, входження нових народних депутатів до її складу. У жовтні

2010 року з Регламенту були виключена глава 12, яка частково регулювала питання діяльності коаліції депутатських фракцій¹¹. Вона так і не була повернута після відновлення політичної реформи у 2014 році.

1. *Про створення* у Верховній Раді України п'ятого скликання Коаліції демократичних сил : Повідомлення Верховної Ради України // Голос України. – 2006. – 24 червня. 2. *Про створення* Антикризової коаліції у Верховній Раді України п'ятого скликання : Повідомлення Верховної Ради України від 07.07.2006 // Голос України. – 2006. – 14 липня. 3. *Розвиток* публічного права в Україні (доповідь за 2005-2006 роки) / за заг. ред. Н.В. Александрової, І.Б. Коліушка. – К. : Вид. Конус-Ю, 2007. – С. 63. 4. *Про створення* Коаліції демократичних сил у Верховній Раді України VI скликання : Повідомлення Верховної Ради України від 29.11.2007 // Голос України. – 2007. – 1 грудня. 5. *Угода* про створення Коаліції «Національного розвитку, стабільності та порядку» від 17.12.2008 // Голос України. – 2008. – 17 грудня. 6. *Про створення* Коаліції депутатських фракцій «Стабільність і реформи» у Верховній Раді України шостого скликання : Повідомлення Верховної Ради України від 11.03.2010 // Голос України. – 2010. – 16 березня. 7. У Верховній Раді створено коаліцію «Європейський вибір» – 250 депутатів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2014/02/27/7016499/>. 8. *Немиловистий В.* Коаліція: реальність чи міраж? [Електронний ресурс] / В. Немиловистий. – Режим доступу : http://blogs.lb.ua/vitaliy_nemilostiviy/273753_koalitsiya_realnist_chi_mirazh_.html. 9. *Коаліційна угода* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://samopomich.ua/wp-content/uploads/2014/11/Koalitsiyna_uhoda_parafovana_20.11.pdf. 10. *Про Регламент* Верховної Ради України : Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI // Голос України. – 2010. – 7 лютого. 11. *Про внесення змін до Регламенту* Верховної Ради України : Закон України від 08.10.2010 № 2600-VI // Голос України. – 2010. – 16 жовтня.

Myronenko Vitalij. Features of coalition agreements 2006-2014 years in Ukraine

The context of formation parliamentary coalitions in Ukraine during 2006–2014 years and the corresponding coalition agreements are analyzed. The special attention is given to the structure of the agreements, their approaches to the membership and the distribution of posts; the organization of interaction with the government, the president, the opposition; program priorities of coalitions.

The creation of the parliamentary coalitions in Ukraine became possible after the implementation of the political reform on 1 January 2006. Despite the common victory in the Orange Revolution team, the Yulia Tymoshenko Bloc (YTB), the party «Our Ukraine» (OU) and the Socialist Party of Ukraine (SPU) took almost three months after the early parliamentary elections on March 23, 2006 to sign an agreement establishing «The coalition of democratic forces». It was consisted of Preamble and three sections: I. Domestic and foreign policy, a program of the coalition; II. Regulation of the Coalition; III. The distribution of responsibilities between subjects of Coalition. The Regulations of the coalition stipulated that its composition cannot be changed through joining other factions or deputies of Ukraine.

Despite the signed agreement, the SPU started negotiation with the Party of Regions and the Communist Party of Ukraine that ended up in the creation of Anti-crisis coalition on 7 June, 2006. It proclaimed its open character: all factions and members of parliaments were invited to join. The agreement consisted of two parts: a program (a coalition tasks in the field of humanitarian policy, building a modern European state, competitive national economy, foreign policy) and the Regulation. Personnel issues were resolved by negotiation, and section about interaction with the parliamentary opposition was absent.

Doubts about the legitimacy of the second coalition emerged because of its way of formation. Implementing political reform, lawmakers not bothered to write out in detail in the Constitution and laws of Ukraine the order of formation and termination of the parliamentary coalition. According to constitutional provisions, the coalition is formed by parliamentary factions. However, during the formation of anti-crisis coalition its members were individual MPs, not factions that a number of experts considered as unconstitutional.

The early parliamentary election were conducted on 30 September 2007 and brought victory to the opposition forces, the Yulia Tymoshenko Bloc and Our Ukraine – People's Self Defense (OU-PS). They formed a coalition of democratic forces of 227 deputies. The agreement consisted of a preamble, the program «Ukrainian Breakthrough: for People, not for Politicians», the Regulations and applications. This time participants clearly prescribed that the candidate for Prime Minister was Yulia Tymoshenko, parliamentary speaker was proposed by the OU-SD, and other personnel issues have been solved by the concerted application.

The disputes between the members of coalition led to its breakup and signing a new accord between parts of the YTB, the OU-PS, and the Lytvyn Bloc on creation the coalition of national salvation in 2008.

After the victory V. Yanukovich on presidential election the parliament coalition was reformed and the coalition «Stability and Reform», consisted of PR, CPU, the Lytvyn Bloc, members of the BYT and the OU, was created on March 11, 2010. Almost 30 pages of agreement was devoted to the Regulation, which determines that the coalition was formed by parliamentary factions and staffing issues were resolved within quotas and preliminary discussions were held in the factions or at a general meeting. The program defined priorities in the economy (Ukraine should be joined to the 20 most economically developed countries), social policy (providing social security to citizens throughout life), humanitarian policy (implementation of the language policy based on the European Charter for Regional or Minority Languages), internal policies (justice reform) and foreign policy (fixing non-aligned status, economic integration in the post soviet space).

After the renewal the political reform 27 February 2014 was created the coalition «European choice», which was disintegrated after the exit of UDAR and «Svoboda». The coalition «European Ukraine» (Popular Front, Block Poroshenko, «Self-Help», «Fatherland», Radical Party of Oleh Liashko) in its agreement defines 17 directions for reforms, states that the government is formed on the basis of qualifications and integrity of candidates for positions without quota principle.

The typical sections of coalition agreements between parliamentary parties in Ukraine are: priorities and program principles of the coalition; general principles of the formation and activities of the coalition; coalition governing bodies; interactions between a coalition and the President of Ukraine, the Prime Minister of Ukraine, the

Cabinet of Ministers of Ukraine, with the parliamentary opposition; conciliation procedures and personnel matters; ethical principles of the coalition; termination of the coalition.

The differences in the coalition agreements are the result not only the process of their formation, but rather an absence of proper regulation. Law of Ukraine «On Rules of the Verkhovna Rada of Ukraine» does not contain a provision that requires the registration documents on the creation of a coalition, their publication, coalition proposals on candidates for the post of Prime Minister of Ukraine. Moreover, the Rules of parliament has no provisions regulating the issue of forming a coalition of factions in the Verkhovna Rada of Ukraine, the entry of new members of parliament. In October 2010 from the Rules was excluded Chapter 12, which partly regulated the activities the coalition of factions. It was never returned after the renewal of political reform in 2014.

Key words: coalition, parliamentary majority, coalition agreement, rules.

УДК 342.25(477)

В. В. КОЛЮХ

САМОВРЯДНІ ПІДВАЛИНИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Досліджено роль місцевого самоврядування у становленні української державності. Розкриваються особливості впливу державницьких трансформацій та експансій на процеси формування самоврядно-адміністративних систем та самоврядних концепцій на території теперішніх українських земель та визначаються форми адаптації українських інститутів самоврядування до тодішніх європейських традицій.

Досліджується процес еволюції самоврядних інституцій та механізмів і особливості їх використання у якості істотних державотворчих інструментів на різних етапах державного будівництва в українських землях.

Ключові слова: *місцеве самоврядування, державність, територія, адміністрація, компетенція, повноваження, влада, управління.*

Коліух В.В. Самоуправленческие основания украинской государственности

Исследована роль местного самоуправления в становлении украинской государственности. Раскрываются особенности влияния государственных трансформаций и экспансий на процессы формирования самоуправленческих административных систем и самоуправленческих концепций на территории нынешних украинских земель, а также определяются формы адаптации украинских институтов самоуправления к тогдашним европейским традициям.

© КОЛЮХ Валерій Вікторович – кандидат політичних наук, доцент кафедри політичних наук філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка